

MÜSLÜMAN TOPLUMUN MATERYALİST TOPLUMLA İLİŞKİLERİ¹

RELATIONSHIP BETWEEN MUSLIM COMMUNITIES MATERIALIST SOCIETY¹

Yazan: Prof. Dr. Muhammed EL-BEHİY

Tercüme: Mustafa SAFA
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
İslami İlimler Fakültesi
Din Sosyolojisi Bilim Dalı
Ağrı-Türkiye
msafa@agri.edu.tr

Atf gösterme: Safa, M. (2017). Müslüman Toplumun Materyalist Toplumla İlişkileri, *Universal Journal of Theology* 2 (3), 227-234.

Geliş Tarihi:
3 Haziran 2017
Değerlendirme Tarihi:
5 Haziran 2017
Kabul Tarihi:
20 Eylül 2017

© 2017 UJTE
E-ISSN: 2548-0952
Tüm hakları saklıdır.

¹Bu tercüme Mısırlı bilim ve düşünce adamı merhum Prof. Dr. Muhammed El-Behiy'in, "*Kur'an ve Toplum*" isimli dört bölümden oluşan eserinin, "Alakatu Müctemai'l-İslami bi'l-Müctemai'l-Maddi" başlıklı dördüncü bölümünün (155-169 sayfaların) tercümesidir. Kitap, Genel ve Psikolojik Olgular, İslam Toplumunun Karakteristik Özellikleri, İslam Toplumunun Yönetimi ve Müslüman Toplumun Materyalist Toplumla İlişkileri isimli bölüm başlıklarından oluşmaktadır. Tercüme esas aldığımız kitabın künyesi şöyledir: "Dr. Muhammed el-Behiy, el-Kur'an ve'l-Müctema, Mektebetü Vehbe, Kahire, 1. Baskı, 1976."

Materyalistlerin Müminlerle Alay Etmesi

Kur'an-ı Kerim'in müşrik ve cahiller olarak isimlendirdiği, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve resulünün haram kıldığını haram kabul etmeyen materyalistler, iki temel özellikleriyle öne çıkarlar.

Birinci özellikleri; dünya hayatı ve dünya hayatının maddi zevklerine düşkünlüdürler. Bunlara aldanırlar ve bunları elde etmek için insanlık dışı bile olsa, her türlü yolu denerler. Büyük bir aldanışın içindedirler. Varlıktaki her şeyin ortaya çıkışını, gelişmesini ve geçirdiği evreleri tamamen maddenin kendisine atfederler. Yüce Allah onların dünya ve dünya nimetleri hakkındaki yanlış düşünce ve davranışlarıyla (aldanışlarıyla) ilgili: "İnkâr edenlere dünya hayatı süslü gösterildi. ..." (el-Bakara 2/212); bütün insani değerlere karşı dünya nimetlerini tercihleriyle ilgili: "... Dünya hayatını ahirete tercih eden kâfirlerin vay haline! ..." (İbrahim 14/2-3); dünya nimetleri peşinde

koşmalarıyla ilgili de: "... İnkârcılar (dünya nimetlerinden) yararlanırlar ve hayvanlar gibi yerler, işerler. ..." (Muhammed 47/12) Yüce Allah, materyalistlerin birbirinden ayırt edilemeyecek derecede dünyaya olan düşkünlüklerini, önlerine konan ya da rastladıkları yiyecek karşısında hayvanların sergiledikleri davranışa benzetmektedir. Dünya nimetleri karşısında evladı ya da yakın akrabası bile olsa kendisinden başka hiç kimseye tahammül edemez, düşman kesilir.

İkinci özellikleri; söz, davranış ve konuşmalarıyla müminlerle, müminlerin kitabı ve peygamberiyle alay ederler. Onlara Kur'an sorulduğunda, "öncekilerin masalları" derler: "Onlara: 'Rabbimiz ne indirdi?' denildiğinde, «öncekilerin masallarını» derler." (en-Nahl 16/24) Vahiyden sorulduğunda, "başka bir topluluğun yardım ettiği bir uydurmadır" derler: "İnkâr edenler: Bu Kur'an uydurmadır, ona başka bir topluluk yardım etmiştir diyerek haksız ve asılsız bir söz uydurdular." (el-Furkan 25/4) Hz. Peygamber için, "O büyülenmiş birisidir" derler: "... Zalimler, (inanana): «Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz» dediler." (el-Furkan 25/8) İnananlarla ilgili düşünce ve davranışlarını da Kur'an şöyle açıklar: "... Onlar inananlarla dalga geçer, alay ederler. ..." (el-Bakara 2/212)

Materyalistlerin Allah'ın mesajıyla ve müminlerle alay etmelerinin tek sebebi vardır. O da şudur: Allah gönderdiği mesajda/Kur'an'da, maddecilik (materyalizm) ve cahililik (paganizm) karşısında çok sert tavır alır ve bunun insan ilişkilerine ve insanlığa verdiği zararları açıkça ortaya koyar. Mekki ayetlerin tamamı tanrının birliğine davet hakkında inmiş, bu konuda şirk ve putperestliği reddetmiştir. Şirk, ibadette Allah'a başkasını ortak koşmaktır. Putperestlik, iman ve ibadette yüce Mevla'nın zatından başkasına yönelmektir. Tabiatıyla Allah'a koştukları eş ve ortakların veya Allah'tan başka edindikleri tanrıların Allah'a eş ve denk olmaları imkânsızdır. Dolayısıyla şirk ve putperestlik daveti, ibadeti hak etmeyene insanları kul yapmaya, insanı zelil duruma düşürmeye davettir.

Allah'ın müminleri değerlendirmesi ise şöyledir: Müminler, maddecilere göre dünya nimetlerinden daha az haz alma ihtimalleri bulunsalar bile uhrevi karşılık/mükâfat bakımından kesinlikle onlardan üstündürlükler: "... Ancak, Allah'tan sakınan iman sahipleri kıyamet gününde onlardan üstündür. Allah, dilediğine sayısız nimet verir." (el-Bakara 2/212) Dünyada mal-mülk sahibi olmak, mal ve mülkün gerçek sahibi olan Allah'ın ondan çok memnun olduğuna bir delil değildir. Aksine malın çok olması, sahibinin daha fazla bela ve musibete uğramasına ve daha çok imtihan edilmesine neden olabilir.

Maddeci materyalistlerin müminlerle alay etmeleri, müminlerin imanından dolayıdır. Bu şekilde yapmakla müminleri ya dinlerinden döndürmeyi, ya Allah'ın haklarında söylediği, "Onlar fitne ve fesadın kaynağıdır" fikrinden uzaklaştırmayı ya da yüce Allah'ın aşağıdaki ayetinde belirttiği üzere, onlara karşı sevgi beslenmemesi düsturunu unutturmaya hedeflerler: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soy ve soplaları olsa bile, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. ..." (el-Mücâdile 58/22) İlişkiler ve akrabalık bağı ne kadar yakın olursa olsun bir müminin kalbinde, Allah sevgisi ile materyalist cahillerin sevgisi bir araya gelmez.

Materyalistlerin Müminleri Dinlerinden Uzaklaştırma Gayretleri

Allah, materyalistlerin müminlerle ilgili bir özelliklerine dikkat çeker: "... Onlar, güç yetirebilseler, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler. ..." (el-Bakara 2/217) Kur'an, materyalistlerin müminlere baskı, eziyet, sürgün, savaş eylemlerini uygulamalarının

onların en belirgin özelliği olduğunu, gerçek hedeflerinin de baskı ve sindirme yoluyla müminleri dinlerinden döndürmek olduğunu belirtir.

Şu halde, toplumsal yapıyı anlama gayretinde olan insan için sosyal hayatta ve yönetimde var olan materyalist akım ve eylemleri tanımak oldukça kolaydır. Özellikle ikinci dünya savaşından hemen sonra materyalistlerin müminleri gericilikle yaftalamaları, devrim sloganlarıyla ortaya çıkan örgüt ve kurumların müminlerin dost ve akrabalarına ulaşarak onlara çeşitli komplolar kurmaları, müminleri cezalandırma ve zayıflatma girişimleriydi. Bütün bunlar toplumda materyalist pagan zihniyetin egemen olduğunu açık delilidir.

Her hâlükârda materyalizm veya paganizmin en belirgin özelliği olan şirk, İslam'a göre bağışlanamaz büyük bir suçtur: “Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalan (günah)ları ise dilediği kimseler için bağışlar. Allah'a şirk koşan kimse, şüphesiz büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur.” (en-Nisa 4/48) Materyalizm veya paganizm Allah'ın dinini bir hurafe, bir mitoloji olarak görür. Materyalizmle Allah'ın dini birbirine zıt iki ayrı şeydir. Bunların birbiriyle uyuşması mümkün değildir. Sonuçta materyalizm kaybedecek, Allah'ın dini kazanacaktır. Mekke'de inen ayetler, materyalizmin veya paganizmin bir topluma egemen olması halinde insanlığa vereceği zararları açıklamaya geniş yer verir: “Allah inananların dostudur, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkâr edenlerin ise dostları tağuttur. Onları aydınlıktan karanlıklara sürüklerler. İşte onlar cehennemliklerdir, onlar orada ebedi kalacaklardır.” (el-Bakara 2/257)

Öyleyse müminler şunu hiçbir zaman unutmamalıdır: her nerede olurlarsa olsunlar materyalistlerin asıl hedefi onlardır. O nedenle materyalistlerle ilişkilerinde ihtiyatlı davranmalıdırlar; zorunlu haller dışında onlarla yakınlık kurmamalı, onlardan dost, yoldaş ve sırdaş edinmemelidirler: “Sizin dostunuz ancak Allah'tır, Resulüdür ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılan, zekâtı veren müminlerdir. Kim Allah'ı, O'nun peygamberini ve inananları dost edinirse, bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir.” (el-Maide 5/55-56) İnananlar Allah'ı, resulünü ve birbirlerini dost edindikleri sürece kazanan taraf olacaklardır.

Mümtehine suresinin başında yüce Allah müminleri uyarıyor. Bu uyarı, müminlerin içinde buldukları gafletten uyanmalarına, tanımadıkları gerçek düşmanlarını tanıtmaya yeterlidir. Müminlerin gerçek düşmanları her asırda var olacak olan materyalist paganlardır:

“Ey İman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz. Hâlbuki onlar size gelen hakkı inkâr ettiler. ...” (el-Mümtehine 60/1) Yüce Allah, hak mesajı temsil eden dini inkâr etmelerinden dolayı bu materyalist paganları Allah'ın ve müminlerin düşmanı ilan etmiştir. Bundan dolayı müminlerin onlara sevgi duymaları, onlarla yakın ilişkiler içinde olmaları hatadır.

“... Rabbiniz olan Allah'a inanmanızdan dolayı peygamberi ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar. ...” (el-Mümtehine 60/1) Ayetin bu kısmında Allah, müminlerin materyalistlerle neden sevgiye dayalı bir ilişki kurmamaları gerektiğini, inançları sebebiyle müminleri yurtlarından çıkarıncaya kadar işkence ve zulüm etmeleri; Yesrib'e hicrete mecbur etmeleri olarak açıklıyor: “... Benim yolumda cihat etmek ve benim rızamı kazanmak için (yurdunuzdan) çıktığınız halde içinizde onlara sevgi (mi) besliyorsunuz? Oysa ben sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim. Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur.” (el-Mümtehine 60/1)

“Eğer onlar sizi ele geçirirlerse (size hâkim olurlarsa), size düşman olurlar, size ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlar ve inkâr etmenizi arzu ederler.” (el-Mümtehine 60/2) Kur'an burada

maddeci materyalistlere sevginin yasaklanma sebebini; onların hakkı yalanlamaları ve Hz. Peygamber döneminde Mekkeli müminlere imanlarından dolayı eziyet etmeleri olarak açıklıyor. Bu eziyet ve zulüm, Hz. Peygamberin ve Mekkeli müminin sahabenin şahsını hedef almadığı gibi bir tesadüf de değildir. Düşmanlıklarının asıl sebebi imandır. Herhangi bir asırda, herhangi bir yerde Allah'a imanını nerede görürlerse; Arap olsun, Acem olsun mümini her nerede bulurlarsa onlara düşmandırlar: “Eğer (Bugün ya da yarın, her hangi bir yerde) size (siz inanmış müminlere) egemen olurlarsa, size düşman olurlar, size ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlar ve inkâr etmenizi arzu ederler.” Onlar çeşitli vesilelerle size maddi ve manevi sıkıntı vermekten geri durmazlar. Çünkü onların asıl hedefi, Allah'ı ve ahiret gününü inkâr eden, Allah ve resulünün haram kıldığını haram görmeyen kâfirler olarak Allah'ın dininden dönmenizdir.

İslam Müminlerle Materyalistler Arasında Akrabalık İlişkilerini Yasaklar

İnsan vardır, Allah'a ve ahiret gününe inanır, Allah ve resulünün yasakladığını yasak sayar. İnsan vardır, Allah'a ve ahiret gününe inanmaz, Allah ve resulünün yasakladığını yasak görmez.

İnsan vardır, insani değerlere inanır, yardımlaşır, sevgi, dostluk ve kardeşliği paylaşır. İnsan vardır, fırsatçıdır, ancak maddi menfaate dayalı ilişkilerde bulunur, başkalarıyla bencillik, kin ve nefreti paylaşır.

İnsan vardır, kendisi sevdiği halde yoksula, yetime ve esire özden verir, yedirir ve şöyle der: “Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz, sizden bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz.” (el-İnsan 76/9) İnsan vardır, eğer kendisinden başkasına yardım etmesi istenirse, alay ederek şöyle der: “... Dileseydi Allah doyururdu, onu, biz mi doyuralım? ...” (Yasin 36/47) Çünkü o, mirası haram helal demeden yiyen, sonuna kadar mal-mülk sevgisine batmış olanlardandır.

İnsan vardır, iyiliğe çağırır, aydınlıkta yürür, Allah yolunun dümdüz kalması için gayret eder. İnsan vardır, kendinden başkası için iyilik nedir bilmez, şaşkınlık ve sapıklık karanlığında yürür, Allah yolunun eğri-büğürlü olması için çalışır.

İnsan vardır, dünya hayatını daha iyi ve üstün olan ahiret hayatının bir aşaması olarak görür ve her ikisi için çalışır ve şöyle der: “... Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver ahirette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru.” (el-Bakara 2/201) İnsan vardır, bu hayattan başkasını düşünmez ve şöyle der: “Hayat, bu dünya hayatından ibarettir. ...” (el-Müminun 23/37) Bunlar, dünya hayatını ahiret hayatından daha çok sevenlerdendir.

İnsan vardır, insanları hidayet yoluna davet eder. İnsan vardır, Allah yolunu engeller.

İnsan vardır, Allah'ın peygambere vahyine ve tevhit mesajını getirmesine sevinir. İnsan vardır, şu ayette anlatılanlar gibidir: “Allah, bir tek (ilâh) olarak anıldığında ahirete inanmayanların kalpleri daralır. Allah'tan başkaları (ilâhları) anıldığında bakarsın sevinirler.” (ez-Zümer 39/45)

İnsan vardır, Allah'la irtibatıyla iftihar eder ve sadece Allah'a dayanır, güvenir. İnsan vardır, hayatta kendisini değerli kılan şeylerden sorulduğunda şöyle diyenlerdendir: “Bizim mallarımız ve çocuklarımız daha çoktur. Bize azap edilmeyecektir.” (Sebe 34/35)

Bu iki tip insandan birisi Allah'a iman eden, diğeri şirk koşan insandır. Bu ikisi asla bir araya gelmez. Aralarında insan (beşer) olma dışında ortak hiçbir payda yoktur. Her birinin hayatı kendi bakış açısıyla belirlenmiş ve bu bakış açıları da birbirinden tamamen farklıdır.

İki tip arasında görmezden gelinemeyecek büyük bir uçurum vardır. Bundan dolayı İslam, mümin bir erkeğin müşrik bir kadınla evlenmesini haram kılmıştır. Çünkü bu kadın materyalisttir, Allah'ı ve ahiret gününü inkâr eder. Yine mümin bir kadının müşrik bir erkekle evlenmesi de haram kılınmıştır. Bununla beraber, mümin bir erkeğin Yahudi ya da Hıristiyan (ehli kitap) bir kadınla evlenmesine izin verilir: “Müşrik kadınları, iman edinceye kadar nikâhlaymayın; iman eden bir cariye, hoşunuza gitse bile müşrik bir kadından daha hayırlıdır. ...” (el-Bakara 2/221) Müşrik bir kadın şirk üzere hayatına devam ederse, mümin bir erkeğin onunla birlikteliği caiz olmaz. Böyle bir durumda sahip olunan mümin bir cariye, müşrik bir kadından daha iyidir. Çünkü iman bakımından mümin bir cariye mümin erkeğin kalbine daha yakındır.

“... Müşrik erkekleri de iman edinceye kadar nikâhlaymayın; iman eden bir köle, hoşunuza gitse bile müşrik bir erkekten daha hayırlıdır. ...” (el-Bakara 2/221) Yine müşrik bir erkek şirk üzere hayatına devam ederse, mümin bir kadının böyle bir erkekle birlikteliği caiz değildir. Böyle bir durumda mümin bir köle, müşrik bir erkekten daha iyidir. Aynı şekilde mümin köle imanyla mümin bir kadının kalbine yakındır.

Ayet, mümin erkeğin müşrik kadınla, mümin kadının müşrik erkekle evlenmesinin neden yasaklandığını açıklar: “... Onlar, ateşe çağırırlar. ...” (el-Bakara 2/221) Müşrikler şirkleriyle başkalarını Allah'ın mesajını inkâra yönlendirir, çeşitli tuzaklarla materyalistlerin hayatına, sapıklığa, azgınlığa ve ateşe sevk ederler. Hâlbuki peygamberlerin getirdiği ve ümmetlerinin tabi olduğu Allah'ın mesajında davet, dünyada insani değerlere, imandan önce işlenmiş günahların affıyla da ahirette cennete ulaştırmayadır.

Dünyada müşrik (materyalist/pagan) bir tarafta, Allah'a iman eden diğer taraftadır. İkisi arasında büyük bir fark olduğu gibi, ateşe gidenle cennete giden arasında da çok açık bir fark vardır.

Müminlerin İman Karşıtlarına Karşı Tedbir Alması

Toplumun tutunması ve koruması gereken ilke şudur: Fertler kendilerine yabancı olan muhaliflerine değil birbirlerine bağlı kalmalıdır. Bunun anlamı, dürüstlük, saygı, sevgi itaat ve yardımlaşmadır. Kur'an Müslüman toplum ve fertlerin faydası için İslam toplumunda bu ilkenin egemen olmasına büyük önem verir:

“Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. ...” (Âli İmran 3/28) İlişkilerinde insani değerleri öne çıkaran bireyler, dünya hayatında materyalist kimselerle dostluk yapmaz, onları iman kardeşi olarak görmezler. “... Kim bunu yaparsa, artık onun Allah nezdinde hiçbir değeri yoktur. ...” (Âli İmran 3/28) İmanda kardeşi olmayan muhaliflerine dostluk gösteren kimse, Allah'ın inananlara önerdiği hakikat yoluna iman etmiş, tabi olmuş olmaz. Bu hüküm, mümin olmayan kimseleri dost ve arkadaş olarak tercih edenler için çok şiddetli bir uyarıdır.

“... Ancak kâfirlerden gelebilecek bir tehlikeden sakınmanız başkadır. ...” (Âli İmran 3/28) Sadece bir durumda müminlerin muhaliflerine dostluğuna izin verilmiştir. Şöyle ki: İslam ümmeti, askeri güç ve savaş teknolojisi bakımından hasmını yok edip dağıtacak imkânı bulamadığı zaman, zulüm ve azgınlıklarından korunmak için onlarla dostane ve barışçı ilişkiler içinde olabilir.

“... Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. ...” (Âli İmran 3/28) Allah, emirlerine karşı gelmemeniz için sizi böylece uyarıyor. “... Ve dönüş Allah'adır.” (Âli İmran 3/28)

Allah, mümine kendisiyle aynı toplumda yaşayan mümin kardeşini bırakıp muhalifini/düşmanını dost edinmeyi yasaklarken, Allah'ın dinine karşı çıkan düşmanının da müminlere karşı asla değişmeyecek olan psikolojik durumlarını da apaçık ortaya koyuyor. Onların içinde buldukları bu psikolojik durum, akli başında her müminin bilmesi gereken; düşmanlık, terabbus ve emeldir.

Düşmanlık; müminleri bölmek, onların huzurunu bozmak için sürekli gayret ve çaba içinde olmalarıdır.

Terabbus; müminlere bela ve sıkıntı gelmesini sürekli bekleyip durmalarıdır.

Emel; müminin hayatına zorluk ve sıkıntının egemen olmasını isteyen derin arzularıdır. Allah şöyle buyurur: “Ey iman edenler! Kendi dışınızdakileri sırdaş edinmeyin. ...” (Âli İmran 3/118) Hayatta iman ve istikamet açısından size muhalif olanları dost edinmeyin. Ayette sırdaşlar anlamına gelen “bitâne”; müşaverede kendisine güvenilen, sır emanet edilebilen seçkin sırdaş demektir.

“... Çünkü onlar size fenalık etmekten asla geri durmazlar. ...” (Âli İmran 3/118) Müminlerin durumunu bozmak için çok gayret sarf ederler.

“... Hep sıkıntıya düşmenizi isterler. ...” (Âli İmran 3/118) Çünkü onlar sizin sıkıntı ve meşakkat içinde olmanızı gönülden arzu ederler.

“... Size olan düşmanlıkları, zaten ağızlarından taşıp ortaya çıkmıştır. Kalplerinde gizledikleri kin ise daha büyüktür. ...” (Âli İmran 3/118) Onlar müminlerle konuştuklarında onlara olan kinleri konuşmalarına yansımakta, ancak müminlere karşı kalplerinde gizlemiş oldukları kin daha büyük ve korkunçtur.

“... Eğer aklınızı kullanırsanız, ayetlerimizi size açık açık bildirdik.” (Âli İmran 3/118)

“İşte siz öyle kimselersiniz ki, onları seversiniz. Siz, bütün kitaplara inandığımız halde onlar sizi sevmezler. Sizinle karşılaştıkları zaman; inandık derler, yalnız kaldıkları zaman ise size olan öfkelerinden parmaklarını ısırırlar. De ki: "Kininizle geberin!" Kuşkusuz, Allah, kalplerin gizlediklerini bilir.” (Âli İmran 3/119)

“Eğer size bir iyilik dokunursa bu onları üzer. Eğer size bir kötülük isabet ederse bu onları sevindirir. ...” (Âli İmran 3/120) Onların gayesi müminlerin durumunun daima kötü olmasıdır. Buna sevinirler ve devamlı sevinç içinde olmayı arzularlar.

“...Eğer sabreder ve takvalı olursanız, onların hileleri size bir zarar vermez. ...” (Âli İmran 3/120) Ey müminler! Size muhalefet eden düşmanlarınızın dininize yaptığı saldırılar, içerde ve dışarda size karşı kurdukları komplolar sizi korkutmasın. Allah'ın emrettiği ve yasakladığı şeyler hakkında sabırla, Allah'tan korkarak ve ona itaat ederek onların size vereceği zarardan ve tuzaklarından korunabilirsiniz:

“... Allah, ilmiyle onların yaptıkları her şeyi kuşatmıştır.” (Âli İmran 3/120): Allah, imanınıza düşman olanlara karşı nasıl bir tutum içerisinde olmanız gerektiğini sizlere öğütler. Allah, düşmanlarınızın batıl ve sapıklıkta nefislerinde olanın ve gayretlerinin boyutlarını her şeyi kuşatan ilmiyle bilir. Kâinatta ve sizin etrafınızda olup bitenleri kuşatan ilmiyle size öğüt verir.

Görüldüğü gibi dostluk, İslam toplumu müminleriyle toplum haricindekiler arasında bölüşürülemez. Toplumda dostluk ve sadakatin sadece kendi toplumuna ve toplumundaki

müminlere olmak üzere tek bir istikameti vardır. Kim bunun aksine hareket eder yüzünü ecnebilere çevirirse, onda din adına hiçbir şey kalmaz.

Medeni (İnsani) toplumlarda, Kur'an'ın temel ilkelerinden olan bu ilkenin boyutlarını ancak aklını kullananlar idrak ederler.

Düşmanlık Veya Kin Sebebiyle Adalet Gözardı Edilemez

İslam, adalete ve adaletin müminler arasında uygulanmasına son derece önem vermiştir. Yine İslam, düşmanla ilişkilerde de, müminlerin durumları ne olursa olsun, hakkın hak sahibine ulaştırılmasına azami özen göstermiştir. Adaletin bizzat gerçekleşmesi ve hâkim olmasına, şahsi düşmanlık, kin ve nefret gibi çıkarlar engel olmamalıdır. Adalet, insan ilişkilerinin temel taşıdır. İnsanlıktan nasibini almış olanların diğer insanlara insani değerler çerçevesinde davrandığının pratik delilidir.

Müminlerin aralarında adalet prensibiyle hareket etmeleri ya da dinin onlara birbirleriyle ilişkilerinde adaleti tavsiye etmesi yadsınacak garip bir şey değildir. Dinin insaniliği asıl, kendilerine sığınan düşmanları arasında ya da düşmanlarıyla müminler arasında adaletle hükmetmeyi inananlarına emretmesinde ortaya çıkar. Kur'an-ı Kerim:

“Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olunuz. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olunuz; bu takvanın ta kendisidir. Allah'a isyandan sakınınız. Allah yapmakta olduklarınızdan haberdardır.” (el-Maide 5/8)

Kur'an'ın düşmanlara karşı adil davranılmasına vurgu yapması, insanların hayatlarında yücelttikleri üstün değerlerden değişmez ilkeler ortaya koyduğu gibi bu ilkelerden, fertlerin ve toplumların hayat felsefelerindeki farklılıklardan sarfi nazar ederek bütün kalplerin huzur bulacağı güvenli bir liman da oluşturmaktadır.

Mümininden hasmı ya da düşmanına karşı adil davranmasını istemek, toplumu ayakta tutan temel bir meselede onu, arzu ve istekleri hakem yapmaktan uzak durmaya davettir. Bu temel mesele de, hakkı kendi başına gerçekleştirme meselesidir.

Müminlerden düşmanlarına adalet uygulamalarını istemek, öncelikle Müslüman taife ve grupların kendi içlerinde, kendi taife ve gruplarına adalet uygulamalarını istemektir. Halka ve yöneticilere, işçilere ve işverenlere birlikte adalet uygulama isteğidir. Yüce Allah şöyle buyurur:

“Müminlerden iki grup birbiriyle savaşırlarsa (anlaşmazlığa düşer, birbirleriyle savaş aşamasına gelirse), aralarını düzeltiniz (bütün müminlerden, öncelikle yöneticilerden iki grup arasında barışı tesis etmeleri, açıkça adalet esası üzere barış sağlamaları istenmektedir). Aralarını adaletle düzeltiniz ve adaletli davranınız. Şüphesiz Allah, adil davrananları sever (bir grubun diğer grubun haklarını çiğnemesi, ya da çeşitli şekillerde diğer gruba saldırıda bulunması kabul edilemez. Böyle bir saldırı olursa ümmetin bu saldırıları durdurması gerekir). Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın emrine dönünceye kadar, saldıran tarafla savaşınız.” (el-Hucurat 49/9)

İslam, işçilerin onurlu bir hayat yaşamaları için patronların işçinin haklarını gasp etmesini kabul etmez. Aynı şekilde işçilerin de, iş durdurma, baştan savma, kötü yapma gibi davranışlarla işlerini gereği gibi yapmayıp işadamına zarar vermesine de izin vermez.

Gruplar arasında bir anlaşmazlık çıktığında, ümmetin, özellikle de yöneticilerin müdahalesi gerekli görülür. Bir taraftan bütün müminler kardeştir, diğer taraftan bütün insanlar insanlık açısından değerli ve itibarlıdır. Bundan dolayı yukardaki ayetin ardından yüce Allah şöyle buyurur:

“Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.” (el-Hucurat 49/10) Yine hemen devamında: “Ey inananlar! Bir topluluk başka bir toplulukla alay etmesin. Belki alay edilenler, alay edenlerden daha iyidirler. Aynı şekilde, kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler. Belki alay edilen kadınlar, alay edenlerden daha iyidirler. ...” (el-Hucurat 49/11)

Kardeşlik ve eşitlik ideali, insanlık bakımından bütün topluluklar arasında asla bir zulüm olmamasını gerektirir. Şayet bir gruptan diğerine aralarındaki bir anlaşmazlıktan dolayı bir saldırı, bir zulüm olursa ümmetin tamamı bizzat adaleti gerçekleştirmek ve durumu düzeltmek için girişimde bulunmak zorundadır.

İşte müminin yüce ahlakı böyledir; o nefsini kendisine, toplumuna, başkalarına, iç ve dış düşmanlarına karşı adil davranması için eğitmiştir. Eğer müminler gerçekten dinlerini bilselerdi, ümmetin bazı fırkaları kendileri adına meşrû ya da vehmi bir hakkı elde etmek için kan dökmeyi, yakıp-yıkmayı

öngörmezlerdi.